

винні не лише представляти інтереси трудового колективу, а захищати їх, впливаючи як на підвищення і своєчасне отримання заробітної плати, так і збереження робочих місць.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності». – К.: «Профінформ» ФПУ, 2012. – 32 с.
2. Косік А.Ф. Мікроекономіка: [навч. посібник] / А.Ф. Косік, Г.Е. Гронтковська. – Рівне: УДУВГП, 2004. – 400 с.
3. Макконнелл К.Р. Экономикс: принципы и политика; [пер. с англ. 11-го изд.] / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю. – К.: Хагар-Демос, 1993. – 785 с.
4. Профспілковий рух: проблеми і тенденції. [Електронний ресурс] // Профспілкові вісті, (758) 04, 2011. – Режим доступу: http://www.psv.org.ua/arts/Do_VI_zizdu/view-223.html.
5. Третяк С. Профспілки як інститут громадянського суспільства [Електронний ресурс] / С. Третяк. – Режим доступу: <http://justinian.com.ua/article.php?id=2397>.
6. Цесарський Ф. А. Захисна функція профспілок та форми її реалізації: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» / Ф.А. Цесарський – Харків, 2004. – 20 с.
7. Шевченко Л.С. Основи економічної теорії. [Електронний ресурс] / Л.С. Шевченко. – Режим доступу: <http://uristinfo.net/uchebnye-materialy/280-osnovi-ekonomichnoyi-teoriyi--ls-shevchenko-/8815-glava-12-rinok-pratsi-zarobitna-plata.html?start=3>.

Рецензент – к.е.н., доцент Дорогань-Писаренко Л.О.

УДК 336.226.4

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В АПК

Подаков Є.С., к.е.н., доцент

Херсонський державний аграрний університет

Подакова В.Є., магістр

Днепропетровський національний університет ім. Олеся Гончара

Стаття присвячена дослідженню впливу податкової політики на економічний розвиток України. На основі проведеного аналізу розроблені рекомендації щодо напрямків удосконалення податкової політики України.

The article investigates the impact of tax policy on economic development of Ukraine. Based on the analysis of recommendations on areas of improvement of tax policy in Ukraine.

Постановка проблеми. Податкова політика держави впливає на всі етапи відтворення доданої вартості та розподілу доходів між членами суспільства. Цей процес може проявлятися в короткостроковій перспективі, в стримуванні відтворювальних процесів та уповільненні темпів економічного розвитку країни. Проте податкова політика країни повинна бути довгостроковою, послідовною та повинна бути спрямована на стимулювання підприємницької активності, забезпечення умов для стійкого економічного зростання та підвищення рівня суспільного добробуту в Україні.

Для формування ефективної системи оподаткування в сільському господарстві можна частково використати досвід оподаткування сільгоспвиробників у розвинутих країнах світу. Система оподаткування сільського госпо-

дарства в країнах з ринковою економікою є важливим нормативним інструментом державного регулювання агропромислового сектора економіки. Оподаткування аграрного сектора у всіх країнах має ряд відмінних від загального оподаткування характеристик. Податковий механізм в аграрному секторі є гнучким і мобільним, достатньо пристосований до умов економічного життя. Крім цього, гнучка система податкових ставок у багатьох країнах використовується як інструмент стимулювання розвитку галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання впливу податкової системи на розвиток країни, ефективності оподаткування неодноразово висвітлювалися у працях таких науковців, як Д. Веремчук, Т. Демченко, М. Дем'яненко, Д. Дема, М. Коцупатрий, Н. Мельник, Г. Нагорняк, Й. Петрович, Л. Рябушка, І. Стефанюк, Л. Тулуш та інші. Однак, зважаючи на сучасні реалії в сфері оподаткування, формування податкової політики України можна зробити висновок про те, що існує чимало проблемних питань, які вимагають подальшого вивчення. Даний напрям дослідження потребує подальшого доопрацювання і розробки шляхів удосконалення системи оподаткування та певних напрямів податкової політики України відносно сільськогосподарських товаровиробників.

Постановка завдання. Основними завданнями даного наукового дослідження є аналіз впливу податкової політики на економічний розвиток України та розробка рекомендацій щодо її вдосконалення. Мета дослідження зумовила необхідність вирішення наступних завдань: виявлення особливостей податкової політики України; дослідження тенденцій розвитку сфери оподаткування в Україні; розробка напрямів щодо вдосконалення податкової політики України за сучасних умов її розвитку.

Методологічною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних вчених і законодавчі акти з питань формування податкової політики країни. Методологічною базою дослідження стали загальнонаукові економічні методи, зокрема, використаний системний підхід та статистичний метод.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток і зміна форм державного устрою завжди супроводжуються вдосконаленням системи податків, адже вони є платою суспільства за виконання державою її функцій. Докорінно новим етапом в історії розвитку податкової політики України став Податковий кодекс, основні положення якого вступили в дію з 1 січня 2011 року. Передбачалося, що його положення спрямовані на вдосконалення адміністрування податків, досягнення компромісів між державою та суб'єктами господарювання, зниження податкового навантаження для менш платоспроможних громадян, створення додаткових умов для розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності, сприятимуть прискоренню економічного розвитку України. Однак, неоднозначні та непрозорі правила, які викладені в положеннях кодексу, певною мірою гальмують підприємницьку активність серед платників податків, стимулюють розвиток тіньової економіки та не є достатньо ефективними для стимулювання економічного розвитку України. Загалом ідею затвердження Податкового кодексу можна вважати позитивною, однак деякі його положення потребують значного доопрацювання з метою

запровадження дійсно ефективної податкової політики, що сприятиме подальшому ефективному розвитку економічних процесів в Україні. Отже, дослідження впливу податкової політики на сучасному етапі, а також її впливу на економічний розвиток держави є досить актуальним на сьогоднішній день.

На сучасному етапі розвитку економіки України спостерігається суттєве, проте нерівнозначне податкове навантаження на суб'єктів господарювання, що призводить до диспропорційності умов конкуренції. Ця ситуація вимагає від підприємств формування такої стратегії діяльності, яка спрямована на пом'якшення податкового тиску і мінімізацію втручання фіскальних органів в його діяльність.

Становлення податкової системи та формування податкової політики в Україні базувалося на копіюванні моделей інших країн. Хоча економіка України істотно відрізнялася від економіки розвинутих країн за рівнем розвитку продуктивних сил, галузевою та організаційною структурою виробництва, ступенем розвитку ринкових механізмів господарювання і відкритості економіки, ціновими пропорціями, станом законодавства, правилами звітності, рівнем забезпеченості кадрами, підготовленими до роботи в ринкових умовах. Така ситуація виключала можливість застосування в Україні податкового механізму в такому ж вигляді, як він застосовується у розвинутих країнах. Оподаткування аграрного сектора у всіх країнах має ряд відмінних від загального оподаткування характеристик. Податковий механізм в аграрному секторі є гнучким і мобільним, достатньо пристосований до умов економічного життя. Крім цього, гнучка система податкових ставок у багатьох країнах використовується як інструмент стимулювання розвитку галузі.

В усіх країнах еволюція системи оподаткування йшла шляхом спрощення, скорочення числа податків (їхнього об'єднання), зниження рівня ставок з і розширення оподаткованої бази. Якщо враховувати світовий досвід, то для аграрного сектора України основною базою для оподаткування мають стати земля і прибуток. Це підтверджується світовим досвідом: близько 80% усіх надходжень від прямих податків сільськогосподарських товаровиробників забезпечують два податки – земельний і прибутковий (на доходи фізичних і юридичних осіб). Крім того, у більшості країн світу прибутковий податок диференційовано.

У світовій практиці земельний податок належить до місцевих податків і сплачується, відповідно, до місцевих бюджетів. Але методики його нарахування у різних країнах різні, так в одних країнах він справляється окремо, в інших – в складі певного податку.

В останні роки в Україні відбувається щорічне зростання податкових надходжень, що зумовлено економічними чинниками та посиленням фіскального навантаження на економіку, а також збільшенням нарахування штрафів за порушення податкового законодавства. Крім того, помітний внесок зроблено Державною митною службою, що почала широко застосовувати непрямі методи визначення податкової бази. Уряд посилював фіскальний тиск через авансові податкові платежі та неповернення ПДВ.

Виходячи з результатів проведеного аналізу надходжень до державного

бюджету можна зробити висновок про те, що структура податкової системи неадекватна ринковій економіці. Переважна частка податкових надходжень у бюджет формується за рахунок непрямих податків. Переважна частина податків сплачується юридичними особами, на відміну від країн із ринковою економікою, де основними платниками податків виступають фізичні особи. Це пов'язано з тим, що принципова модель податкової системи України формувалась на базі структури доходів господарюючих суб'єктів, що склалися в рамках економіки командно-адміністративного типу. Ця модель передбачала, що: основна маса оподаткованого доходу формується в державному секторі економіки; основними платниками податків виступають юридичні особи; основним джерелом податкових надходжень є промисловість (сільськогосподарське виробництво має податкові пільги, сектор послуг незначний, роль будівництва та інших сфер матеріального виробництва невелика); значну частку в податкових надходженнях займають непрямі податки.

Таким чином Україна підпадає під всі критерії перераховані вище, окрім першого адже вітчизняна економіка орієнтована на розвиток ринкових відносин. Таким чином, невідповідність одному з критеріїв призводить до того, що використовувана в Україні модель побудови податкової системи не відповідає сучасним вимогам економічного розвитку країни, проте вона все одно використовується, адже перехід до більш сприятливої моделі потребує значних витрат часу і коштів, передбачає докорінну перебудову економічної системи і ґрунтовний перегляду податкової політики.

На наш погляд, існує декілька ефективних напрямків покращення податкової системи та податкової політики України. Досить продуктивним, може бути диференціація ставки податку на прибуток в залежності від виду діяльності, що сприятиме нагромадженню інвестиційних ресурсів підприємницькими структурами. Така диференціація дасть змогу усунути диспропорцій між реальною і фінансово-посередницькою сферами, якщо для останніх ставку податку на прибуток зробити дещо вищою за базову ставку. Разом з тим доцільно створити пріоритетне середовище для тих структур, які сприяють проведенню активної інноваційно-інвестиційної політики.

На сьогодні актуальною для України є розробка механізму, заснованого на принципі регресивного оподаткування галузей, які нарощують виробництво продукції, що має перспективу збуту на внутрішньому і зовнішньому ринках. За таких умов підприємства будуть зацікавлені показувати оподатковану базу в повному обсязі, оскільки чим більша сума одержуваного прибутку, тим менша ставка податку.

Для зменшення інфляційного потенціалу податкової системи необхідно поетапно знижувати ставку ПДВ, в першу чергу на високотехнологічні, наукомісткі, екологічно безпечні виробництва, а також галузі, що видобувають природні ресурси, головним чином енергоресурси, і продовольчі товари (крім підакцизних). Одночасно доцільно запровадити підвищені ставки ПДВ на застарілі технології.

Як свідчить практика, неможливо побудувати ефективну податкову систему, не сформувавши платника податку як елемент податкової системи, як

суспільний інститут. Для цього потрібно проводити всебічну організаційну і просвітницьку роботу з платниками податків, урегулювати і вдосконалювати інформаційні потоки між платниками податків та органами контролю за їх сплатою, а також враховувати соціально-культурні й психологічні особливості громадян країни, усталені традиції при прийнятті рішень у галузі оподаткування.

Сплата податків має носити обов'язковий характер. Система штрафів і санкцій, громадська думка у країні мають бути сформовані таким чином, щоб несплата або несвоєчасна сплата податків були менш вигідні платникові, ніж вчасне і чесне виконання зобов'язань перед бюджетом.

Таким чином, для підвищення ролі податкової системи в прискоренні економічного розвитку необхідно розробити податкову політику спрямовану на стимулювання вітчизняного виробництва, інноваційно-інвестиційної діяльності, споживчого попиту, а також посилення регулюючої і контролюючої функцій держави щодо сплати податків.

Проте сучасна податкова політика України спрямована виключно на наповнення бюджету, тобто виконання її головної функції – фіскальної, а стимулюванню вітчизняної економіки не надається достатня увага. Прийняття Податкового кодексу не вирішило низку проблем, що пов'язані з покращенням умов для подальшого зростання та розвитку підприємництва. Це підтверджено негативними оцінками світових аналітичних агентств щодо сприятливості бізнесу, негативними відгуками українських підприємців та слабкими показниками інвестиційної активності в Україні.

Після прийняття Податкового кодексу дієвими заходами щодо стимулювання економічної активності платників податків є: зниження ставки податку на прибуток (фінансові можливості підприємств після розрахунків з бюджетом зросли); скасовано комунальний податок; зменшено та об'єднано збори за користування природними ресурсами України та забруднення її навколишнього середовища.

Система пільг, якою користуються підприємства є досить обмеженою та непрозорою, що свідчить про небажання держави зменшувати податкове навантаження на підприємства та надавати їм певну економічну свободу. Разом з цим є позитивні зрушення стосовно автоматичного відшкодування податку на додану вартість, яка відбувається для сумлінних платників – суб'єктів господарювання.

Зазначимо, що в питанні стимулювання інвестиційної активності відбулися суттєві зрушення, а саме: зближення бухгалтерської та податкової звітності (особливо в питанні нарахування податку на прибуток); врахування у складі витрат сум, що пов'язані з ремонтом та поліпшенням основних засобів, у тому числі орендованих; запровадження механізму автоматичного відшкодування ПДВ тощо спрощення процедури адміністративного оскарження рішень податкової служби. Серед недоліків можна виділити те, що новий кодекс повністю орієнтований на Європейську систему оподаткування, тобто всі норми перенесені в українське оподаткування, не враховуючи при цьому сучасного стану економіки України.

Все це в сукупності значно ускладнює діяльність будь-якого суб'єкта малого підприємництва та може призводити до посилення корупції з боку контролюючих органів. Наявність цих та інших проблем породжує недовіру до податкової системи, негативні очікування від виконання контрольних функцій податкових органів та обмеження ринку товарів та послуг для підприємців. Все це вже призвело до ліквідації тисяч підприємств малого бізнесу, і тенденція продовжує зростати. У майбутньому може виникнути ще більша тінізація суб'єктів малого підприємництва, збільшитись безробіття та зрости соціальна напруга. Для розв'язання цих та багато інших проблем податкової політики необхідно реалізовувати наступне: підтримка не конкретних підприємств, а підприємництва, зокрема податкова підтримка розвитку малого бізнесу; створення однакових умов роботи для всіх; низькі податки, які будуть сплачуватись усіма; податкове стимулювання ефективної зайнятості населення; захист податкової політики від некомпетентності та лобіювання.

Також у системі оподаткування в сільському господарстві мають функціонувати й альтернативні системи, зокрема зі сплатою фіксованого сільськогосподарського та єдиного податку. Причому, їх необхідність очевидна, адже вони розраховані на різні групи суб'єктів, які здійснюють свою діяльність у сільському господарстві. Окремі з них, через відсутність відповідних фахівців з бухгалтерського й податкового обліку, складність податкового законодавства й надалі матимуть можливість обирати для розрахунків із державою найбільш зрозумілішу для них, яка не стримувала б розвиток їхнього виробництва та відповідала б іншим важливим критеріям, необхідним для системи оподаткування взагалі.

Висновки. Для української бюджетно-податкової системи характерною є перевага податкових надходжень в доходній частині державного бюджету країни. З одного боку, ця перевага в своєму кількісному визначенні свідчить про високий рівень залежності доходної частини бюджету країни від податків, з іншого боку, якісна структура податкових надходжень доходів державного бюджету знову і знову підтверджує факти падіння реальних доходів підприємств, зростання кількості збиткових підприємств, недосконалої податкового законодавства, низького рівня доходів громадян. За результатами проведеного дослідження було встановлено, що найбільші обсяги податкових надходжень до бюджету здійснюються за рахунок ПДВ та податку на прибуток, структура податкової системи неадекватна ринковій економіці, оскільки серед платників податків переважають юридичні особи, а непрямі податки становлять найбільшу частку у загальній структурі податкових надходжень. Неefективність податкової системи України пов'язана з недосконалістю податкової політики, значною кількістю малоефективних податків; нестабільністю нормативно-правової бази оподаткування й суперечливістю окремих законодавчих норм; нераціональністю системи податкових пільг, що залишає можливість для ухиляння від сплати податків і не стимулює інноваційну діяльність та енергоефективність; значними розбіжностями між податковим і бухгалтерським обліком. З метою підвищення ролі податкової системи в прискоренні економічного розвитку необхідно розробити податкову по-

літику спрямовану на стимулювання вітчизняного виробництва, інноваційно-інвестиційної діяльності, споживчого попиту, а також посилення регулюючої і контролюючої функцій держави щодо сплати податків; необхідно впровадити диференційовану ставку податку на прибуток в залежності від виду діяльності підприємства; регресивне оподаткування галузей, що сприяють розвитку науково-технічних розробок та нарощення обсягів виробництва. Також, можливе поетапне зниження ставки ПДВ, що в певній мірі передбачено в податковому кодексі, однак не відомо чи буде застосовано на практиці. Загалом Україна потребує створення адекватної податкової політики спрямованої на підтримку галузей, що зазнали труднощів, політики, що максимально враховуватиме сучасні тенденції розвитку економічних процесів, а не просто копіюватиме ту чи іншу модель, що застосовується в інших країнах світу, наближення податкового і бухгалтерського обліку, яке було розпочато певними змінами в податковому кодексі, а саме в розділі «Податок на прибуток», зменшення податкового тягаря на верстви населення і галузі які потребують підтримки, а також спрощення механізму адміністрування податків тощо. Таким чином, податкова політика України повинна базуватися на короткострокових цілях, але в подальшому вони мають бути продовжені та поглиблені на основі визначеної політичної стратегії.

Список використаних джерел:

1. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Демченко Т.М. Податкова політика як інструмент регулювання відтворювального процесу / Т.М. Демченко // Актуальні Проблеми Економіки - 2008. - №2 (32). - С. 69-75
3. Іванов Ю.Б. Функції податків та податкове регулювання /Ю.Б. Іванов// Формування ринкової економіки в Україні: Науковий журнал. – 2009. – №19. – С.36 – 43.
4. Мельник Н.В. Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи : монографія / Н.В. Мельник, Л.Л. Тарангул, З.С. Варналій//. – К. : Вид-во "Знання України", 2008. – 675 с.
5. Петрович Й. Проблеми розвитку та шляхи вдосконалення податкової політики України / Й. Петрович // Банківська справа : зб. наук. праць. – 2008. – № 6. – С. 43-49.
6. Рябушка Л.Б. Бюджетно-податкова політика і в системі регулювання економічного розвитку держави / Л.Б. Рябушка, Д.В. Веремчук // Вісник Сумського державного університету : зб. наук. праць. – Суми : Вид-во СумДУ. – 2008. – № 3. – С. 182-187.
7. Нагорняк Г. Проблеми податкового регулювання в Україні та шляхи їх вирішення / Г.Нагорняк, Ю. Вовк // Галицький економічний вісник. — 2010. — №2 (27). — С.140-152.
8. Іванов Ю.Б. Світові тенденції антикризового податкового регулювання //Науковий вісник Національного університету ДПС України. - 2010. - №1(48). – с.10-15.
9. Тулуш Л. Д. Розвиток системи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників в умовах членства в СОТ // Л. Д. Тулуш // Облік і фінанси АПК. – 2008. – №3. – С. 46–60.

Рецензент – д.е.н., професор Плаксієнко В.Я.